

7. Závěr

Ve své práci jsem se pokusila postihnout nejpodstatnější aspekty problematiky právní úpravy ochrany rostlinstva a živočišstva. Právní úprava ochrany fauny a flóry se v poslední době stává velmi aktuálním tématem. Jedná se o oblast, která je upravena ve značném množství pramenů, ať již na úrovni celosvětové, regionální, popř. na úrovni jednotlivých států.

V úvodu diplomové práce se snažím o obecné věcné a právní vymezení tématu. Rostlinstvo a živočišstvo představuje živou složku životního prostředí. Zachování jeho existence, jeho ochrana a udržitelné využívání všech jeho složek je základní podmínkou pro přežití lidstva na planetě Zemi. Jednou z příčin zvýšeného zájmu o ochranu fauny a flóry je enormní úbytek biologické diverzity druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Snížení biologické rozmanitosti je konstatováno mj. v dokumentech Světového summitu o udržitelném rozvoji, v 6. Akčním programu životního prostředí ES na léta 2002-2010 či ve Strategii ochrany biodiverzity ČR. Tato ztráta biologické rozmanitosti je v současné době považována za jeden z nejzávažnějších globálních problémů životního prostředí. Z tohoto důvodu podávám ve druhé části přehled o současném stavu biologické rozmanitosti volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a o nejčastějších příčinách jejího ohrožení. Uvádím i tři hlavní přístupy k ochraně a péči o biologickou rozmanitost. Vedle druhového a územního přístupu je stále více preferován tzv. ekosystémový přístup, který se snaží o zahrnutí uvedených přístupů a dalších metodik do jednoho celku tak, aby byly schopny se vyrovnat složitosti ochrany biologické rozmanitosti. Ve třetí části podávám přehled cílů a nástrojů právních úprav ochrany fauny a flóry. Právní úprava je v této oblasti již tak rozsáhlá, že jsem pro srozumitelnost výkladu pokládala za nutné před vlastním rozбором jednotlivých právních instrumentů podat shrnutí nejčastějších prostředků, které jsou při ochraně fauny a flóry používány. Jádrem práce je pak problematika ochrany rostlinstva a živočišstva v pramenech mezinárodního, evropského komunitárního a českého národního práva.

Čtvrtá část je věnována právní úpravě ochrany rostlinstva a živočišstva v systému mezinárodního práva. Mezinárodní právo hraje na úseku ochrany rostlinstva a živočišstva klíčovou roli. Nezastupitelným se stává zejména při ochraně migrujících druhů, dále při ochraně celosvětově i regionálně ohrožených a vzácných druhů a v neposlední řadě při péči o ohrožené a vzácné typy přírodních stanovišť. Je nutné uvést, že při ochraně fauny a

flóry na mezinárodní úrovni sehrávají stále větší roli mezinárodní vládní a nevládní organizace. Podle mého názoru by pro další pozitivní vývoj v této oblasti bylo vhodné posílit postavení UNEP, jako jediné instituce OSN specificky zaměřené na ochranu životního prostředí. Vedle pramenů typu soft law je tato část zaměřena převážně na mezinárodní úmluvy. Pozornost je věnována zejména nejvýznamnějším celosvětovým úmluvám na ochranu fauny a flóry. Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva, Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, Úmluva o mezinárodních obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin - CITES, Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů a Úmluva o biologické rozmanitosti tvoří v současné době pilíře mezinárodního práva na ochranu rostlinstva a živočišstva a nepochybně budou tuto úlohu plnit i v budoucnu. Podle mého názoru by bylo žádoucí vyvinout aktivity směřující k ještě většímu propojení těchto celosvětových úmluv. Pozoruhodné je, že Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva a Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví plní svoji roli v ochraně fauny a flóry již od začátku 70. let 20. století. Za zásadní pro ochranu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin považují právní režim, který zavádí Úmluva o mezinárodních obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – CITES. Osobně shledávám největší klady v prohloubení mezinárodní spolupráce v této oblasti a účinném prosazování druhové ochrany v jednotlivých státech. Dále je třeba zmínit, že CITES je významně podporována mnoha mezinárodními nevládními organizacemi, jako je IUCN, WWF a mnoho dalších. Podle mého názoru právě skutečná spolupráce států, mezinárodních vládních a nevládních organizací je zásadní podmínkou pro zajištění účinné ochrany fauny a flóry. Z hlediska boje proti nelegálnímu obchodu s ohroženými druhy je významná velmi dobrá spolupráce CITES s Interpolem. Úmluva je pak zcela jedinečná v oblasti uplatňování sankcí vůči smluvním stranám, které neplní své závazky podle CITES, v tomto směru je na poli mezinárodních úmluv zcela ojedinělou. Za jednu z nejlépe fungujících úmluv považuji Úmluvu o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů. Z tohoto důvodu je také věnována dohodám a memorandům o porozumění přijatých na základě čl. IV Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů samostatná podkapitola. Tyto dohody hrají při ochraně migrujících druhů s nepříznivým stavem z hlediska jejich ochrany zásadní úlohu. Je nutno zmínit, že tyto dohody stanovují velmi konkrétní pravidla ochrany příslušných druhů a tím se velmi odlišují od většiny mezinárodních úmluv v oblasti ochrany přírody. V rámci evropských

regionálních úmluv je pak zcela unikátní Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, a to nejen snahou o vytvoření soustavy celoevropsky významných lokalit, ale také ojedinělým kontrolním mechanismem. Právě v tomto unikátním kontrolním mechanismu, který umožňuje zapojení nevládních organizací i jednotlivců, spatřuji inspiraci pro další možný vývoj na poli mezinárodních úmluv. V oblasti ochrany zvířat v lidské péči bych ráda upozornila na přijetí revidované Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě, která se opírá o vědecké poznatky a zkušenosti získané během posledních 30 let a snaží se odstranit nedostatky původní Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě.

Pátá část je zaměřena na právní úpravu ochrany rostlinstva a živočišstva v evropském komunitárním právu. Šestý akční program s názvem „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost je v našich rukou“ uvádí ochranu biologické rozmanitosti jako jeden z hlavních cílů. Následkem je bohatá legislativní činnost orgánů EU, přičemž za nejdůležitější považuji Směrnici č. 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků a Směrnici č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Právě budování celoevropské soustavy chráněných území NATURA 2000 bude mít v následujících letech na ochranu evropské volně žijící fauny a planě rostoucí flóry rozhodující vliv. O tom, že tvorba soustavy NATURA 2000 bude i do budoucna provázána určitými komplikacemi není pochyb. Státy často dávají přednost ekonomickým zájmům a nemají se k plnění povinností, které jsou jim uloženy při tvorbě a následné péči o soustavu NATURA 2000. O této skutečnosti svědčí i rozsáhlá judikatura Evropského soudního dvora.

Obsahem šesté části je právní úprava ochrany rostlinstva a živočišstva v českém právním řádu. I přes ten fakt, že právní úpravy na úrovni mezinárodního a evropského komunitárního práva jsou pro ochranu fauny a flóry stále významnější, zůstává pro ochranu rostlinstva a živočišstva zásadní právě právní úprava na úrovni jednotlivých národních řádů. Národní právní úprava může být mnohem konkrétnější z hlediska cílů a použitých nástrojů a kromě toho státy disponují efektivními mechanismy prosazování právních norem. Hlavním právním předpisem pro ochranu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin zůstává zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který zakotvuje jak obecnou ochranu biodiverzity rostlin a živočichů, tak poskytuje ochranu vybraným vzácným a ohroženým druhům rostlin a živočichů. Poněkud problematickým bodem v české právní úpravě je existence tří definic volně žijícího živočicha. Definice podle zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy a podle zákona

č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách se obsahově shodují, ale definice podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je podstatně odlišná. Domnívám se, že by bylo žádoucí při budoucí novele zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny tento rozpor napravit.

Jaká je současná právní úprava ochrany rostlinstva živočišstva a je dostatečně účinná, aby byla schopna čelit globálnímu ohrožení fauny a flóry? To jsou otázky, které jsem si kladla v samém počátku diplomové práce. Po bližším zkoumání právní úpravy ochrany rostlinstva a živočišstva na úrovni mezinárodního, evropského komunitárního a českého národního práva musím konstatovat, že v celkovém pojetí je právní úprava na velmi kvalitní úrovni. Zvýšenému zájmu o tuto problematiku odpovídá i značný nárůst právní regulace. Růstu právních úprav však zcela neodpovídá jejich praktické prosazování. Nedostatky v implementaci a ve vynucování právních norem tak výrazně oslabují účinnost právní regulace. Podle mého názoru by přijímání dalších právních instrumentů vedlo v konečném důsledku spíše k oslabení účinnosti právní úpravy ochrany fauny a flóry. Následující vývoj by měl zejména směřovat k vzájemnému provázání a sladění stávajících právních úprav a k zajištění jejich efektivního prosazování. Nadcházející století bude patrně pro ochranu rostlinstva a živočišstva kritickým obdobím především vzhledem k očekávanému růstu počtu obyvatel na Zemi a probíhající klimatické změně, zda je právní úprava ochrany fauny a flóry schopna čelit těmto hrozbám ukáže až budoucnost.